

Kuveykırılar ve İsrail-Filistin Çatışması

Quakers and the Israel-Palestine War

Öğr.Gör. Mustafa Özbaş

Balıkesir Üniversitesi Fen-
Edebiyat Fakültesi
Türkiye

Araştırma Makalesi
Research Article

Geliş : 21.02.2024

Kabul : 21.05.2024

Yayın : 30.06.2024

Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmış ve intihal tespit edilmemiştir.

Özet

7 Ekim 2023'te Hamas'ın saldırılarıyla başlayan, İsrail'in orantısız güç kullanımıyla süren Gazze'deki savaş ürkütücü seviyelere ulaşmıştır. Birçok Batılı kentte ağırlıklı olarak göçmenlerin katılımıyla protesto eylemleri vuku balsa da genel olarak Batı kamuoyunun İsrail'in Gazze'de yarattığı vahşete ilgisiz kaldığı söylenebilir. Bu makale, istisnai bir duruş sergileyen bir dinî grup olarak Kuveykırılıarın özel olarak İsrail-Filistin Savaşı, genel olarak da 'savaş-şiddet' karşısındaki tutumlarını incelemeyi amaçlamakta ve anlamaya çalışmaktadır. Buna uygun olarak, önce Kuveykırılık ve kurucu ismi olan George Fox hakkında genel bir giriş yapacak, sonra Kuveykırılıarın “İçsel Işık” anlayışları ve “Barış şahitliği” prensiplerini analiz edecektir. Son olarak da Kuveykırılıarın sözkonusu savaşla ilgili yaklaşık yüz yıllık faaliyetlerine odaklanarak Batı uygarlığı içinde Kuveykırılığın, konuya dair istisnai liği argümanını temellendirmeye çalışacaktır.

Anahtar Kelimeler: Dinler Tarihi, Din Sosyolojisi, Kuveykırılıar, İçsel Işık, Barış şahitliği, İsrail-Filistin Savaşı.

Abstract

The war in Gaza, which started with the attacks of Hamas on October 7, 2023, and continued with the disproportionate use of force by Israel, has reached frightening levels. Although protests took place in many Western cities, mainly with the participation of immigrants, it can be said that the Western public generally remained indifferent to the brutality caused by Israel in Gaza. This article aims to examine and try to understand the attitudes of the Quakers, as a religious group with an exceptional stance, towards the Israel-Palestine War in particular and 'war-violence' in general. In accordance with this purpose, the article will first give a general introduction about the Quakers and its founder, George Fox, and then analyze the Quakers' understanding of “Inner Light” and “Peace Testimony” principles. Finally, the article will try to ground the argument of the exceptionality of the Quakers within Western civilization by focusing on the actual attitudes and activities of the Quakers regarding the war in question for nearly a century.

Keywords: History of Religions, Sociology of Religion, Quakers, Inner Light, Peace Testimony, Israel-Palestine War.

Giriş*

Neredeyse bir asra yakın tarihsel arka planı bulunan İsrail-Filistin çatışması, Filistinli bir direniş örgütü olduğu kabul edilen Hamas'ın 7 Ekim 2023 tarihinde bazı İsrail hedeflerine saldırmasıyla birlikte yeni bir evreye dönüşmüş görünmektedir. İsrail'in insan haklarını ve savaş hukukunu gözetmeksizin sivillere ve yaşam alanlarına gösterdiği yıkıcı karşı-saldırı dünyada ciddi tepkiler yaratsa da genellikle Batılı hükümetler tarafından ya tamamen desteklenmiş ya da sessizlikle karşılanmıştır. Bu savaşın tüm bölgeye genişlemesi ana kaygular arasında olsa da asıl kaygı “soykırım” a varan boyutudur. Birçok Batılı kentte ağırlıklı olarak göçmenlerin katılımıyla gerçekleştirilen protesto eylemleri meydana gelse de genel olarak Batı kamuoyunun İsrail'in Gazze'de yarattığı ölüm ve yıkıma çoğunlukla ilgisiz kaldığı söylenebilir. Bu makale, istisnai bir duruş sergileyen bir dinî grup olarak Kuveycılara odaklanmakta ve Kuveycıların İsrail-Filistin Savaşı karşısındaki tutumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Makale, Kuveycıların inanç sistemleri ile söz konusu savaş karşısındaki tutumları arasında nasıl bir ilişki olduğunu anlamayı hedeflemektedir. Buna uygun olarak makale, öncelikle Kuveycırlık ve kurucu ismi olan George Fox hakkında genel bir giriş yapacak, daha sonra Kuveycıların “İçsel Işık” anlayışları ve “Barış Şahitliği” prensiplerini analiz edecektir. Son olarak da Kuveycıların söz konusu savaşla ilgili yüz yıla yakın fiilî tutum ve faaliyetlerine odaklanarak Batı uygarlığı içinde Kuveycırlığın istisnailiği argümanını temellendirmeye çalışacaktır.

1. Kuveycırlar

Genellikle Kuveycırlar (Quakers) veya Dostlar (Friends) olarak bilinen *Dinî Dostlar Cemiyeti* (The Religious Society of Friends), George Fox tarafından kurulan, 17. yüzyılın ortalarında İngiltere'de tarihsel kökleri olan fakat daha sonraları dünyanın birçok bölgesine yayılan çağdaş bir dinî grup ve harekettir. Gruba verilen ‘Quaker’ ismi, “başlangıçta gruba ibadet sırasında içtenlikli (huşû ile) sarsılmalarından dolayı takılan bir lakaptı.”¹ Kuveycırlığın 17. yüzyılda, dinî deneyim için tek meşru ortam olarak Hıristiyan ibadethanelerine ve dinî bilgi ve ahlak konusunda tek otorite olarak Hıristiyan papazlara aşırı güven duyulan bir ortamda, bir karşı-kültürel hareket olarak başladığı söylenebilir.² Benzer şekilde Collins³ bu hareketi bir “direniş hareketi” ve “radikal dinî hareket” olarak niteler; çünkü ona göre bu hareket, tüm erkeklere ve kadınlara İçsel Işık'ın (Mesih'in) karşılıksız armağanına olan inançlarından dolayı, statükoyu temsil eden hiyerarşik toplumun meşruiyetini sorguluyor ve iktidardakiler için büyük bir tehdit oluşturuyordu.

Erken Kuveycır hareketi, genellikle dinî uygulamada ‘saflığa’ (purity) dönüşü savunan, kilise kuruluşunun stilize ritüellerinden ve ayinlerinden kaçınan, zamanın daha geniş Püriten

* Bu makale yazarın Sakarya Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yürütmekte olduğu “Protestan Geleneğinde Otorite Anlayışı ve Kuveycırlar: Örnek Olay İncelemesi” başlıklı doktora tez çalışmasından üretilmiştir.

¹ Pink Dandelion, *The Quakers: A Very Short Introduction* (Oxford & New York: Oxford University Press, 2008), 2.

² Daniel Steinbock, *Making Silence Together: Collaboration in The Silent Gatherings of Quakers* (Doktora Tezi, Stanford: Unpublished Dissertation Submitted to the School of Education and the Committee on Graduate Studies of Stanford University, 2012), 21.

³ Peter Jeffrey Collins, “On Resistance: The Case of 17th Century Quakers”, *Durham Anthropology Journal* 16/2 (2009): 18.

hareketindeki bir Hıristiyan mezhebi olarak nitelenebilir. Kuveykılar kilise kurumunu reddetmeleri nedeniyle çok fazla zulme maruz kalmalarına rağmen hareket hızla yayılmıştır. 1652'deki başlangıcından itibaren sonraki dört yıl içinde Kuveykır Hareketi, İngiltereyle birlikte İrlanda, Hollanda, Almanya, Fransa ve Amerikan kolonilerine ulaşmıştır.⁴ Kuveykırların inanç sistemleri ile İsrail-Filistin çatışması karşısındaki tutumları arasında nasıl bir ilişki olduğunu anlayabilmek için hareketin kurucusu, gelişimi ve inanç sistemi hakkında temel bazı bilgilerin sunulması gereklidir.

2. George Fox

Kuveykır Topluluğu içinde önemli roller oynamış birçok kişi vardır. John Camm, John Audland ve eşleri, Francis Howgill ve Edward Burrough, James Nayler, Margaret Fell (Fox), Isaac Penington, William Penn ve Robert Barclay bunlardan bazılarıdır.⁵ Ancak kuşkusuz Kuveykır Hareketinin en önemli ismi George Fox'tur (1624–91).

George Fox, yukarıda isimleri sayılanların da içlerinde bulunduğu çok sayıda vaizin yardımını almasına rağmen, genellikle Kuveykır Hareketi'nin kurucusu olarak kabul edilir. Fox, Leicestershire'daki Fenny Drayton'da büyüdü. Dinî arayışı, 1643'te 19 yaşındayken evini terk etmesine neden oldu ve sonraki birkaç yılını Londra'da, bir Baptist olan amcasının yanında ve ordu kamplarını ziyaret ederek geçirdi. Bu İç Savaş dönemi ve en radikal dinî fikirlerin dolaştığı Parlamento ordusundaydı. Fox, hiçbir umudunun olmadığı ve nereye döneceğini bilmediği bir noktada, Tanrı ve Mesih'in kendisiyle konuştuğunu ve bunu doğrudan deneyimlediğini iddia ediyordu.⁶ Fox, 1647'de 23 yaşındayken geleneğe veya diğer insanların bilgilendirmelerine değil, doğrudan bir tanrı-insan karşılaşmasına (divine-human) dayanan bir inanca ulaşmıştı.⁷

Fox, beş yıl boyunca sürdürdüğü ülke seyahatleri sırasında mesajını yayıyordu. Bazıları tarafından memnuniyetle karşılanırken, aynı zamanda önemli bir muhalefetle de karşılaştı. Bunun sonucu olarak da dine hakaret suçlamasıyla Derby hapisanesine atılmış ve hayli kötü muameleye maruz kalmış⁸ olan Fox, Ocak 1691'de öldü ve yaklaşık 4000 kişinin nezaretinde Londra'daki Bunhill Fields yakınlarındaki Friends mezarlığına gömüldü.⁹

3. Kuveykılar'da Dönüşümler ve Bölünmeler

Davies'e göre Kuveykır Hareketi daha 18. yüzyılın başında erken bir uyum ve entegrasyon sürecine girdi. Ona göre, "acı çekmekten kaçınmaya yönelik Kuveykır stratejileri ve dünyayla

⁴ Steinbock, *Making Silence Together*, 22.

⁵ Bu kişiler hakkında detaylı bilgiler için bk. David M. Murray-Rust, "Quakers in Brief" or "Quakerism Made Easy" (*An over-view of the Quaker movement from 1650 to 1990*) (Merseyside, UK: Birkenhead Meeting), 1995, 3. Bölüm.

⁶ Dandelion, *The Quakers*, 2-3.

⁷ Monika Smith, "The History & Origin of Quakers", erişim: 25.11.2023, <https://www.quakersaustralia.info/sites/aym-members/files/pages/files/The%20History%20%26%20Origin%20of%20Quakers.pdf>

⁸ Murray-Rust, "Quakers in Brief" or "Quakerism Made Easy", 4.

⁹ Monika Smith, "The History & Origin of Quakers".

daha fazla ilişki kurma isteği, entegrasyonu teşvik eden iki anahtar faktördü.”¹⁰ Murray-Rust da 1689 Hoşgörü Yasası'nın (Toleration Act, 1689) bu süreçte önemli rol oynadığını ileri sürer. Ona göre, 17. yüzyıl sonuna kadar Kuveykır kimliği kurulmuştu ve “şimdi ihtiyaç, daha fazla taraftar toplamaktan ziyade bu kimliği korumaktı; böylece bir “sessizlik” dönemi başlayacaktı.”¹¹

Kuveykırların önemli özelliklerinden birisi üyelerine sadeliği (simplicity/plainness) şart koşucu bir tavır koymalarıydı. Bu sadelik her şeyden önce kıyafette ve dilde gözetildi. Kuveykır elbisesi aslında bir tür üniforma haline geldi. Ceket üzerinde dekoratif düğmeler veya klapalar gibi süslemelerin olmaması, Kuveykırlar'ın kolayca tanınmasını sağladı. Onlar, “sade konuşmaları” ve genel uygulamaya karşı olarak başkalarına şapkalarını çıkarmama uygulamaları ile öne çıktılar. Kuveykır yaşam tarzı, bir yandan kaçınılmaz bir şekilde alay konusu olurken diğer yandan hatırı sayılır bir saygıyı da beraberinde getirdi. Hem kişisel ilişkilerde hem de iş ilişkilerinde dürüstlükleriyle tanındılar, sözleşme vaatlerini yerine getirdiler ve alışverişte pazarlık yöntemlerini kullanmak yerine mallar için “sabit fiyat” uygulamasını yürürlüğe koydular. Akademik yaşam kendilerine hâlâ kapalı olduğu için Kuveykırların çoğu ticarete veya imalat sektörüne yönelik. İş yöntemlerinin yarattığı güven ve yetenekli ve girişimci erkeklerin sayısındaki artış 18. yüzyıl Kuveykırlarının iş dünyasında artan başarılarında en etkili faktörlerdi.¹²

Birçok dini ve seküler harekette olduğu gibi, zaman ilerledikçe, özellikle 19. yüzyıl boyunca, Kuveykırların kendi içlerinde çeşitli tartışmalar ve bölünmeler yaşamaya başladı. Mesela, İçimizdeki Mesih'i vurgulayan “Hicksitler” ve tarihsel Mesih İsa'yı vurgulayan “Ortodokslar”¹³ gibi. Büyük Ayrılık (The Great Separation) olarak bilinen bu bölünme, herhangi bir uzlaşmayla sonuçlanmaksızın 100 yıldan fazla devam etti.

Bir başka ayrışma da Amerika'daki Kuveykırlar arasında Joseph John Gurney (1788-1847) ve John Wilbur (1774-1856) etrafında şekillendi ve Ortodoks Kuveykırlar arasında daha fazla ayrılığa yol açtı. Gurney, Kitab-ı Mukaddes'in otoritesini ve onun dikkatli bir şekilde incelenmesinin, müjdeleme yöntemlerinin kullanılmasının ve İsa Mesih'in kefareti güvenmenin gerekliliğini savundu. Kendisini orijinal Kuveykır mesajının savunucusu olarak hisseden Wilbur ise, İçsel Işık'ın yanılmazlığına tutundu ve daha az teolojik, evanjelik olmayan bir Kuveykırlık tipini savundu.

Bu türden başka ayrışmalar yaşanırken Kuveykırlar kendilerini dünyevi olaylardan tamamen uzak tutamadılar. Sosyal hizmet alanlarında kendilerini öne çıkaran faaliyetlere odaklandılar; eğitim, ruh sağlığı, cezaevi reformu, köleliğin kaldırılması gibi hususların yanı sıra, yoksullar arasında da doğrudan sosyal hizmetlere eğildiler. Aynı zamanda Kuveykırlar iş dünyasında gelişmeye devam etti ve çalışanlarının refahı için endişe duyan iyi işverenler haline geldiler.¹⁴

¹⁰ Adrian Davies, *The Quakers in English Society 1655–1725* (New York: Oxford University Press, 2000), 217.

¹¹ Murray-Rust, “*Quakers in Brief*” or “*Quakerism Made Easy*”, 21.

¹² Murray-Rust, “*Quakers in Brief*” or “*Quakerism Made Easy*”, 23.

¹³ Religious Society of Friends, “Faith and Practice”, *The Book of Discipline of the New York Yearly Meeting of the Religious Society of Friends*, 2001, 69.

¹⁴ Murray-Rust, “*Quakers in Brief*” or “*Quakerism Made Easy*”, 33.

4. Çağdaş Kuveykılık

Kuveykılığın en şartıtcı özelliklerinden biri, Kuveykır sayıları ile Kuveykır etkisi arasındaki eşitsizliktir. Kuveykılar hiçbir zaman çok sayıda olmadılar, hatta genel nüfus artışına bile ayak uyduramadılar.¹⁵ Bununla beraber bugün Çağdaş Kuveykırların dünya çapında -çocukları ve kayıtsız katılımcıları hariç- yaklaşık 360.000 kayıtlı üyesi vardır.¹⁶ Tüm büyük kıtalarda, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri, Güneybatı Afrika (Kenya, Burundi, Uganda, Tanzanya, Ruanda), Latin Amerika (Bolivya, Guatemala, Honduras, Peru), Doğu Avrupada (Macaristan, Romanya, Arnavutluk) ve Güneydoğu Asyada (Tayvan, Endonezya, Kamboçya) 1000'den fazla üyeye sahip Kuveykır cemaatleri vardır.

18. ve 19. yüzyıllarda, Kuveykılar genellikle şapka ve sade elbise gibi belirli "tuhaf" alışkanlıklarla tanımlansalar da 20. yüzyılda bunlar neredeyse tamamen ortadan kalktı.¹⁷ Tüm bölünmelere rağmen, Dandelion'a göre farklı Kuveykır gruplarını birleştirerek aynı grubun üyeleri olmalarını sağlayan dört temel teolojik fikir vardır:

- 1) Tanrı ile doğrudan içsel karşılaşmanın ve dolayısıyla bunun yaşanmasına izin veren ibadet biçimlerinin merkeziliği.
- 2) Doğrudan kurumsal rehberlik fikrine dayanan kilise işi yapmanın oylamaya dayanmayan (a vote-less way of...) bir yolu;
- 3) Herkesin ruhsal (spiritual/manevi olarak) eşitliği ve "tüm inananların rahipliği" fikri;
- 4) Savaş yerine barış ve pasifizmi tercih ve diğer toplumsal şahitlik biçimlerine bağlılık.¹⁸

5. Kuveykılar ve "İçsel Işık"

"İçsel Işık" anlayışı Kuveykırları diğer birçok Hıristiyan dinî gruptan ayıran temel husus olmuştur. İçsel Işık, Kuveykırların her bireyin içinde bulunan güçlü bir dinî aydınlanmanın kaynağı fikrine teslimiyetleri anlamına gelir. Bu teslimiyet aynı zamanda Kuveykırlara karşı tepkilerin de en önemli nedeni olarak görülebilir. Nitekim Kuveykırların rakiplerinin çoğu, İçsel Işık doktrinini Hıristiyanlığa aykırı görmüşler ve hatta Kuveykırları sapkınlıkla suçlamışlardır.¹⁹

Fox ve takipçileri İçsel Işıkı, Mesih'in insan ruhundaki ışığı olarak görürler. Onlar, tüm insanların, belirli bir ölçüde içlerinde Mesih'in Işığ'ına sahip olduğuna inanıyorlardı. Bu inanca göre şayet ona kulak verirseler, İçsel Işık onlara günahkâr durumlarını ve Mesih'e olan gereksinimlerini gösterecek ve onları kurtuluşa götürecektir. Ancak bunu görmezden gelirlerse veya onun uyarılarına kulak vermezlerse, sonunda kaybedecek ve lanetleneceklerdi. Bu deneyim, Hıristiyan toprakları ile sınırlı değildi. Kuveykılık inancına göre Tarihsel İsa hakkında hiçbir bilgisi olmayan Paganlar bile Mesih'in İçsel Işık'ını deneyimleyebilirler. Ve eğer buna itaat

¹⁵ Smith, "The History & Origin of Quakers".

¹⁶ Dandelion'e göre 340.000 Kuveykır var. Dandelion, *The Quakers*, 1.

¹⁷ Murray-Rust, "Quakers in Brief" or "Quakerism Made Easy", 38.

¹⁸ Dandelion, *The Quakers*, 2.

¹⁹ Geoffrey Cantor, "The Bible, the Creation, and the Inward Light: Tensions within Quaker Science", University of Leeds (2006): 1, erişim: 25.10.2023,

https://fundacionrotava.org/media/web/files/page147_10_ing_Cantor_QuakerScience.pdf.

ederlerse, Hıristiyan öğretisini duymamış veya Kutsal Kitabı bilmiyor olsalar bile kurtuluşa erebilirler.²⁰

Van Der Sprenkel, “Tanrı’nın insan ırkının her üyesinde ikamet etmesinin evrenselliği” olarak gördüğü bu anlayışı “Kuveykır Hristiyanlığından Hristiyan olmayan dünya dinlerine bir köprü” ve “insanlığın dayanışmasının da kabulü” olarak yorumlar.²¹ Van Der Sprenkel, aynı zamanda “Kuveykır hümanizmi” olarak adlandırdığı İçsel Işık doktrininden “İnsan doğamızın “Tanrı aşılı” olduğu ve gerçekten de tüm insanlarda “Tanrı’nın doğası’nın var olduğu” sonucunu da çıkarır.²²

Genellikle “İçsel Işık” veya “Mesih’in Işığı” olarak adlandırılan anlayış Kuveykırılıkta merkezi bir role sahip olsa da görüldüğünden daha karmaşık olup, çeşitli yorumlamalara açıktır. Ellis’e göre Işık, vicdan veya akılla karıştırılmamalıdır; daha ziyade, insanlara Tanrı’nın varlığını ve onlar için iradesini anında hissetmelerini sağlayan “her insanın içindeki Tanrı”dır. Böylece “Işık, vicdana haber ve akla yön verir.”²³ Işığın işlevi, “içsel bozukluğu ortaya çıkarmak, Tanrı’nın Tohumu’nun büyümesini teşvik etmek ve yeni bir tür hayata başlamak için gereken gücü veya psikolojik enerjiyi serbest bırakmaktır.”²⁴

İçsel Işık’ın otoritesine yapılan aşırı vurgu, kuşkusuz başka dinlerden olan toplumlara açık bir çağrı anlamı taşır. Bu çağrı, İncil’i ikincil plana attığı gibi, aynı zamanda Kur’anı, Gita’yı ve Tevrat’ı ve onları insanlara ulaştıran peygamberleri de ikincil plana atmaya bir çağrıdır.²⁵ İşte bu anlayış Kuveykıruları misyonerlik faaliyetlerinde etkin kılan hususlardan biridir. Bu yüzden bugün dünyadaki Kuveykır nüfusunun büyük çoğunluğunun İngiltere dışında bulunması bir tesadüf sayılmamalıdır.

Cantor’a göre de İçsel Işık’ın rolü, “Tanrı ile iletişimi sağlamak ve Kuveykırılara hayatlarının her alanında rehberlik etmektir.” Bu nedenle, Tanrı’nın insanlarla yalnızca İncil aracılığıyla iletişim kurduğu görüşünün aksine, Kuveykırılar “vahyin sürekliliği” doktrinine bağlıdır. En önemlisi, “uygun şekilde ayarlanmış bir İç Işık, Kuveykır epistemolojisinde merkezi bir rol oynayan bir kelime olan Gerçeği/Hakikati belirleyebilir.”²⁶ Bu açıdan bakıldığında, Kuveykıruların kendilerini çoğunlukla “Gerçeği/Hakikati Arayanlar” (Seekers of the Truth) olarak nitelendirmeleri daha fazla anlam kazanır.

Kuveykırı inancına göre Gerçeğin/Hakikatin aranacağı yer Eski ve Yeni Ahit’ten oluşan Kutsal Kitap değil, Kutsal Ruh’tur. Kutsal Ruh, ona atfedilen kitabın sözlerinde değil, o sözlerin arkasında aranmalıdır. George Fox, kutsal yazının yazı olduğunu ve yazının sonsuza dek sürmediğini, ancak

²⁰ Thomas D. Hamm, *The Quakers in America* (New York, Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 2003), 15.

²¹ Otto Berkelbach Van Der Sprenkel, “Friends and Other Faiths” (Canberra: *The Ninth James Backhouse Lecture*, 1973), 9.

²² Van Der Sprenkel, “Friends and Other Faiths”, 10.

²³ George Ellis, *The Quakers: A Brief Introduction* (Cape Town, South Africa: 1980), 20.

²⁴ Jo Farrow, “Discernment in Quaker Tradition”, *The Way* 64 (1989): 59, erişim: 25.10.2023, <https://www.theway.org.uk/back/s064Farrow.pdf>.

²⁵ Mulford Quickert Sibley, “What Canst Thou Say? – Quakerism And Religious Authority”, *Authority and Mysticism in Quaker and Buddhist Thought*, ed. Mulford Q. Sibley & Rhoda R. Gilman (2007), 19, Quaker Universalist Fellowship (QUF) June 1998, Republished electronically ©2007 by QUF, erişim: 25.10.2023, www.quakeruniversalist.org.

²⁶ Cantor, “The Bible, the Creation, and the Inward Light”, 3.

Rabb'in Sözü'nün sonsuza dek kalıcı olduğunu söyler.²⁷ Bununla beraber paradoksal olarak Fox da takipçisi birçok Kuveykır da Kutsal Kitab'ın "bir koltuk değneği olarak görülmesine karşı çıksalar" da defalarca İncil anlatısından ilham almışlar ve ağırlıklı olarak belirli İncil metinlerinden yararlanmışlardır.²⁸

Yukarıdaki tespitler ilk Kuveykırların İçsel Işık'ı dolaysız ve kişisel vahiy olarak formüle etme eğiliminde olduklarını gösterir. Kuveykırılıkta ruhanî bilgiler; inançlar veya görüşler veya tartışma yoluyla kazanılan çıkarımlar değil, dolaysız bilinçli deneyimle elde edilebilir: "Her insanda Sonsuz'dan, Tanrı'dan bir şeyler vardır; din, O'nun teslim olmuş ruhta genişleyen yaşamından oluşur."²⁹

6. Barış Şahitliği ve Savaş Karşıtlığı Söylemi

Yukarıda Dandelion'a atıfla Kuveykırlar tarafından her yerde hâlâ ortak olarak kabul edilen dört temel teolojik fikir olduğu belirtilmişti. Bunların Kuveykırların "şahitlik" olarak adlandırdıkları Kuveykır hayatını düzenleyen etik prensipler olduğu kabul edilir. Bu dört "şahitlik" dürüstlük, eşitlik, sadelik ve barış ya da pasifizmi içerir.

Tarihsel olarak Kuveykırlar bütün savaşların ve savaşmanın yanlış olduğuna inanan pasifistler olarak bilinirler. Nitekim **Faith and Practice** Yıllık Toplantısı'nın 2012 yayınında bu savaş karşıtlığı şöyle betimlenir:

Savaşı, insan yaşamının kutsallığının en büyük ihlali olarak kınıyoruz ve tüm savaşların, Mesih'in açık emirlerine ve O'nun Müjdesi'nin bütün ruhuna kesinlikle aykırı olduğuna olan inancımızı bir kez daha teyit ediyoruz. Ne kadar acil ya da özel olursa olsun, hiçbir zorunluluk ya da politika argümanının bireyleri ya da ulusları, "Düşmanlarımızı sevin" diyen O'nun öğretilerine itaat etmekten alıkoyamayacağına inanıyoruz. Öğreticimiz (Mesih) gibi, savaş ortamını ortadan kaldıran, gerekirse şiddete maruz kalan o ruhu yaşamak, ama asla kötülüğe kötülükle karşılık vermemek bizim amacımızdır... Dostlar, İsa'nın mesajını ve örneğini takip eden tek eylemin askeri eğitime ve savaşa katılmamak olduğunu düşünmektedir; bu nedenle, Mesih'in sevgi yoluna tam tanıklığı sürdürmenin tek yolu savaşa katılmamaktır... Dostlar, Mesih'in sevgi yolunu takip ederken, sayılarının çok ötesinde hemcinsleri arasında barış için bir mayadılar ve normalde kendilerine kapalı olacak tüm ulusların insanları arasında şifa ve barış hizmeti için pek çok fırsat bulurlar.³⁰

²⁷ Thompson Vail Palmer, "Religiously-Based Pacifism", *Shrewsbury Lecture*. Published by Manasquan and Shrewsbury Monthly Meetings of the Religious Society of Friends (1968): 7, erişim: 25.10.2023, <https://shrewsburyquakers.org/article/shrewsbury-lectures>.

²⁸ Cantor, "The Bible, the Creation, and the Inward Light", 3.

²⁹ Edward M. A. Grubb, *Authority and The Light Within*, 2. bs. (Londra: Clarke, 1909), 130.

³⁰ Religious Society of Friends, "Faith and Practice", *The Book of Discipline of the New York Yearly Meeting of the Religious Society of Friends*, 2012, 47-48.

Bugün, Barış Şahitliğine bağlı olan Kuveycıklar bunu Tanrı'nın isteği ve Mesih'e basit bir itaat olarak görmeye devam etmektedirler. Bu savaş karşıtlığı ve Barış Şahitliği güçlü evrenselci eğilimlere sahip yıllık toplantılarda tekrarlanmaya devam etmektedir. Mesela, Philadelphia Yıllık Toplantısı üyeleri, "Mesih'in ruhu ve öğretisine aykırı olan savaşa karşı tanıklığı sürdürmeye sadık kalmaya" çağırır. Onlara göre, "her insan Tanrı'nın Işığı'nın bir ölçüsü olarak Tanrı'nın bir çocuğudur. Savaş ve diğer araçlar ya da şiddet ve baskı bu gerçeği görmezden gelir ve Tanrı ile ilişkimizi ihlal eder."³¹ Bu tanıklığa sadık kalan birçok Kuveycık Birinci Dünya Savaşı çıktığında askerlik hizmetini reddettiği için hapse atılmıştır.³² 21. yüzyılın en önemli gelişmelerinden biri olarak tarihe geçen 7 Ekim 2023 başlangıçlı İsrail-Filistin Savaşı hususunda Kuveycıkların savaş karşıtlığı ve barış tanıklıklarının nasıl bir tepkime doğurduğu incelenmeye değerdir.

7. İsrail- Filistin Savaşı Karşısında Kuveycık Tavrı

Güncel bir çatışma olan İsrail-Filistin savaşında barış çalışmaları bağlamında Kuveycıkların nasıl bir tutum gösterdikleri önemli bir konudur. İsrail-Filistin çatışması derin tarihî kökleri olan bir husustur. Bu makalenin ele almayı hedeflediği konu açısından bu kökler ikincil bir öneme sahip olduğundan, onlara değinilmeyecektir. Filistin tarafının çoğunlukla Müslüman, diğer tarafın ise Hıristiyan köklere daha yakın olduğunu hatırd tutmak yeterli olacaktır. Bu dinsel aidiyetler Kuveycıkların tutumlarını etkileyebilecek bir husus olabilir. Bununla beraber hakikat farklı görünmektedir.

İngiltere temelli Kuveycıkların bu çatışmada Filistinlilere daha yakın durdukları göze çarpmaktadır. 7 Ekim 2023 tarihinde Gazze'de Hamas öncülüğündeki Filistinli direniş örgütlerinin İsrail topraklarına baskın düzenleyip sivillerin de öldüğü çatışmalarda 200'den fazla İsrailiyi rehin almasının ardından İsrail'in çok yoğun bombardımanlar düzenleyerek hastane, okul, ibadethane ayırımı gözetmeden neredeyse tüm Gazze'yi harabeye çevirdiği ve 12 Mayıs 2024 itibariyle 35 binden fazla Filistinli sivilin öldüğü ve yaklaşık 15 bini çocuk, 10 bini kadın olmak üzere 78 binden fazla sivilin de yaralandığı bilinmektedir. İsrail ordusunun uluslararası hukuku tanımayan saldırıları sonucunda Gazze'de evlerin %70'inden fazlasının yıkıldığı veya hasar gördüğü, 1,9 milyondan fazla insanın yerinden edildiği rapor edilmektedir. Dünya Sağlık Örgütü acil önlem alınmazsa 80 bine yakın kişinin daha hastalık ve açlık nedeniyle hayatını kaybedebileceğini öngörmektedir. İsrail ayrıca Gazze'ye yapılan/yapılabilecek yardımları da önlemeye çalışmaktadır. İsrail ordusu 1,5 milyon kişinin sığındığı Refah'ın doğusuna da 7 Mayıs'ta kara saldırısı başlattığını duyurmuş, Mısır'a açılan Refah Sınır Kapısı'nın Filistin tarafında kontrolünü ele geçirmiştir.

2024 Ocak ayında Uluslararası Adalet Divanı, İsrail'in Gazze'deki eylemlerinin soykırım teşkil edebileceğine hükmetmesine rağmen, İsrail, mahkemenin geçici tedbirlerini göz ardı ederek ilgili karardan bu yana tavrını değiştirmek için hiçbir adım atmadı. Batılı hükümetler ise, özellikle ABD, Birleşik Krallık, Almanya ve diğer önemli Avrupa devletleri İsrail'e silah ve destek sağlamaya devam etmektedir.

³¹ Hamm, *The Quakers in America*, 162-163.

³² Ellis, *The Quakers*, 9.

Çatışmanın daha ilk günlerinde İngiltere Kuveykılarını çeşitli yayınlarla İsrail'in şiddette sınır tanımazlığına tepki göstermişlerdir. Mesela 11 Ekim 2023 tarihinde İngiltere Kuveykılarını web sitelerinin birinde Hamas'ın İsraili sivillere yönelik saldırılarını ve rehinelere almasıyla birlikte İsrail devletinin Gazze'de sivil nüfusun yoğun olduğu bölgelere hava saldırıları, su, elektrik ve insani yardıma erişimin kesilmesi dâhil olmak üzere şiddet eylemlerini de kınadıklarını bildirmiş ve şu değerlendirmeyi yapmışlardır:

Bu şiddet döngülerinin Gazze ablukası da dâhil olmak üzere İsrail'in Filistin'i askeri işgali bağlamında anlaşılması gerektiğini daha önce söylemiştik. Geçtiğimiz yıl Filistin topluluklarına yönelik rekor düzeylerde saldırılara ve insan hakları ihlallerinde keskin bir artışa tanık olduk. Buna evlerin ve okulların yıkılması, şiddet içermeyen protestoların bastırılması ve toplu tutuklamalar da dâhildir. Kuveykılar olarak her insanın hayatına eşit değer veriyor ve işgalin yapısal şiddetinin tüm bölge halkına zarar verdiğini görüyoruz. Bu durumun ancak işgal sona erdiğinde ve herkesin doğuştan gelen eşitliği, onuru ve değeri farkına varıldığında çözülebileceğine inanıyoruz. Artık uluslararası toplum da dâhil olmak üzere herkesin, hiçbir askerî çözümün şiddete kalıcı bir son vermeyeceğini anlamasının zamanı gelmiştir. Bunu ancak uluslararası hukuka dayanan adil bir barış sağlayabilir. Birleşik Krallık hükümetini ve uluslararası liderleri insani yardım erişimini ve müdahalesini sağlamaya çağırıyoruz. İsraililerin ve Filistinlilerin daha fazla can kaybını ve acı çekmesini önlemek için ateşkes ve rehinelere serbest bırakılması çağrısında bulunuyoruz.³³

İngiltere Kuveykılarının bu yaklaşımı ilk kez 7 Ekim'de oluşmuş da görünmüyor. Aksine bu siyasi yaklaşımın 2011 yılına kadar geri giden bir geçmişi bulunmaktadır. Nitekim daha o dönem Filistinlilerin evlerini ve topraklarını ele geçiren İsraili işgalcilerin³⁴ tutumunu uluslararası hukuka aykırı gördüklerini açıklamışlar ve barışa yönelik şiddet içermeyen bir hareket olarak Batı Şeriadaki İsrail yerleşimlerinden gelen ürünleri boykot etme yönünde ulusal bir tutum kabul etmişlerdi.³⁵

2014 yılında da Kuveykılar İngiltere'nin en büyük Kuveykır karar alma organı olan *Yıllık Toplantı Buluşması*'nda, Birleşik Krallık hükümetini Filistin ve İsrail'de barış için daha uyumlu eylemlerde bulunmaya çağırarak bir bildiri yayınlamış ve İngiliz hükümetine, İsrail devletini tanıdığı gibi Filistin devletini de tanıma çağrısında bulunmuşlardı.³⁶ Ayrıca Kasım 2018'de de

³³ "Quakers in Britain", erişim: 25.11.2023, <https://www.quaker.org.uk/news-and-events/news/statement-on-israel-palestine>.

³⁴ İsraililer, Filistinlilerin gayrimenkullerini gasp etmelerini meşrulaştırma aracı olarak "yerleşimci" tabirini kullanmayı tercih etmektedirler.

³⁵ "Quakers in Britain", erişim: 25.11.2023, www.quaker.org.uk (Settlements-boycott-press-release-April-2011) (pdf), <https://www.quaker.org.uk/documents/settlements-boycott-minute-february-2011>.

³⁶ "Quakers in Britain", erişim: 25.11.2023, www.quaker.org.uk (Yearly Meeting Gathering August 2014 Gaza statement pdf), <https://www.quaker.org.uk/documents/yearly-meeting-gathering-august-2014-gaza-statement>.

Britanya Yıllık Toplantısı mütevelli heyeti, kilisenin merkezi olarak, tutulan fonlarından hiçbirini Filistin'in işgalinden kâr sağlayan şirketlere yatırmayacağını duyurmuştu.³⁷

İngiltere Kuveycıkları 17 Ekim 2023'te yayınladıkları bir bildiri³⁸ de dünya liderlerini derhal ateşkes sağlanması ve barışın tesisi için proaktif roller üstlenmeye davet etmişler ve şu değerlendirmeleri yapmışlardır:

Ulusal liderlerin, inanç liderlerinin ve gazetecilerin insani koruma için cesur bir ses çıkarmak ve süregelen savaş suçlarını sona erdirmek için güçlerini ve nüfuzlarını kullanmalarını talep ediyoruz. Savaş suçlarının ve Uluslararası İnsani Hukukun ihlal edildiği her yerde hesap verilebilirlik olmalıdır.

Barış için güçlü liderlik – meşru haklara ve ihtiyaçlara hitap eden ve tüm tarafların birbirlerinin insanlığını tanımaları sağlayan barış – gereklidir. Daha fazla askerî harekât barış getirmeyecek. Bunu barışa bağlı Kuveycıklar ve tarih öğrencileri olarak biliyoruz. Bu nedenle, derhal ateşkes ve insani yardıma erişim sağlanması, işgalin altında yatan adaletsizlik ve bu durumun altında yatan eşitsizliklerin uzun vadede ortadan kaldırılması için harekete geçilmesi çağrısında bulunuyoruz.

17 Ekim 2023'te yayımlanan bu bildiri sadece İngiltere Kuveycıkları tarafından değil, şu Kuveycık teşkilatları tarafından da imzalanmıştır: American Friends Service Committee (ADSC), Canadian Friends Service Committee (CFSC), Friends Committee on National Legislation, Friends World Committee for Consultation, Quakers in Britain Quakers Australia, Quaker United Nations Office.

Kuveycıklar çağrılarını belli aralıklarla güncellemekte ve giderek daha somut talep ve görüşler sergilemektedirler. Mesela 12 Nisan 2024 tarihinde Kuveycıklar konunun doğrudan veya dolaylı muhataplarına şu çağrıyı yapmışlardır:³⁹

Şimdi harekete geçme zamanı. Kuveycıklar ve barış yapımcılar olarak bizler, eşitlik ve barışa dair tanıklıklarımızı aktif olarak yaşamaya çağırıyoruz. Bu amaçla acilen şu eylem çağrılarını iletiyoruz:

İsrail hükümetine:

- 1. Gazze'ye yönelik saldırılara son verin, kalıcı ateşkes ilan edin, Gazze'nin yeniden işgal edilen bölgelerinden çekilin ve Gazze ablukasına son verin.*
- 2. Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te yerleşimcileri durdurun ve askeri şiddete son verin.*

³⁷ "Quakers in Britain", erişim: 25.11.2023, <https://www.quaker.org.uk/news-and-events/news/quakers-will-not-profit-from-the-occupation-of-palestine>.

³⁸ Quno, "Quaker United Nations Office", erişim: 25.11.2023, <https://quno.org/timeline/2023/10/quaker-organisations-call-ceasefire-and-humanitarian-protections-gaza>.

³⁹ Bu çağrı şu Kuveycık örgütleri tarafından imzalanmıştır: American Friends Service Committee, Canadian Friends Service Committee, Friends Committee on National Legislation, Friends World Committee for Consultation, Quakers in Britain, Quaker Council for European Affairs, Quaker Peace and Social Witness, Quaker United Nations Office. "Quaker organisations share vision for peace in Palestine and Israel", erişim: 11.05.2024, <https://www.qcea.org/a-different-future-is-possible-quaker-organisations-share-vision-for-peace-in-palestine-and-israel/>.

3. Gazze'ye ve açık kara geçişlerine kesintisiz, koşulsuz, hızlı ve yeterli insani erişimin garantisini verin.
4. Yerleşimciler de dâhil olmak üzere yasayı ihlal edenlerden veya insan hakları ihlallerinde bulunanlardan hesap sorulmalıdır.
5. Filistinli siyasi mahkûmları ve rehineleri serbest bırakın ve baskı, işkence ve tacizden uzak, uluslararası standartlara uygun adil yargulamalar sağlayın.
6. Tüm Filistin toprakları üzerindeki işgalinize son vererek Filistinlilerin kendi kaderini tayin etme hakkını güvence altına alın ve Filistinlilerin ve İsraililerin, şu anda İsrail işgali altında reddedilen eşit insani, siyasi ve sivil hakları paylaşmalarını sağlayın.

Hamas'a ve diğer silahlı Filistinli gruplara:

1. İsraili rehineleri serbest bırakın.
2. Uzun vadeli, adil ve sürdürülebilir bir barışın sağlanması için kalıcı ateşkesin sağlanmasına ve sürdürülmesine çalışın.
3. Yasaları ihlal edenlerden veya insan hakları ihlallerinde bulunanlardan hesap sorun.

Batılı liderlere ve özellikle ABD ve İngiltere hükümetlerine:

1. Gazze ve İsrail'de acil ve kalıcı bir ateşkes için acilen baskı yapın.
2. İsrail'in insan hakları ihlallerindeki suç ortaklığına son verin ve İsrail hükümeti üzerinde, silah ambargosu uygulamak da dâhil olmak üzere, derhal ekonomik ve siyasi baskı kurarak güç kullanın.
3. Özellikle karadan giriş noktaları aracılığıyla Gazze'ye kesintisiz insani erişim sağlamak için aktif olarak çalışın ve UNRWA'yı finanse edip korumayı taahhüt edin.
4. Yasaları ihlal edenlerden veya insan hakları ihlallerinde bulunanlardan hesap sorun.
5. Uluslararası hukuku destekleyin. Devlet ve devlet dışı aktörler için eşit hesap verebilirlik talep edin ve İsrail'e dayatılan UAD hükümlerini uygulayın.
6. İsrail işgalinin sona ermesini ve herkes için eşit koruma ve haklara sahip olunmasını destekleyin.
7. Barış için tüm sesleri, bakış açılarını ve siyasi grupları, özellikle marjinalleştirilmiş veya potansiyel yağmacı olarak hareket edenleri ve adaletsizlik ve şiddetten en çok etkilenenleri kapsayan kapsayıcı bir siyasi süreç sağlayın.

Dostlar olarak küresel Kuveykır topluluğunu aşağıdaki amaçlarla desteklemeye devam edeceğiz:

1. Kalıcı bir ateşkes için acil çağrı yapın ve hararetle çalışın; topluluklarımızda, yerel, eyalet ve ulusal düzeylerde sesimizi yükseltin.
2. Ateşkes çağrısı yapan ve barış için çalışan karar vericileri teşvik edin.

3. Ateşkes ve adil ve kalıcı bir barış sağlanana kadar eğitimler, eylemler ve protestolar düzenleyin ve bunlara katılın.
4. İsrail işgalinin sona ermesini ve İsrail kontrolü altında yaşayan tüm insanlar için eşit koruma ve haklara sahip olmayı aktif olarak destekleyin ve bu gerçeklik gerçekleşene kadar toplantılar/kiliseler şeklinde eylemler gerçekleştirin.
5. Filistin'in işgali de dâhil olmak üzere militarizmden çıkar sağlayan şirketlerden vazgeçin.
6. İsrail ve Filistin'de barış için çalışanları destekleyin.”

Kuveykırların ortaya koydukları tüm bu bildirimler, çağrılar ve tutumlar onların Filistinliler aleyhine dönen adaletsiz manzaraya karşı kayıtsız ve duyarsız kalmadıklarını göstermektedir. Bununla birlikte Kuveykırlar neredeyse tüm değerlendirmelerinde her iki tarafın da şiddete başvurmasını yanlış bulduklarını vurgulamakta, hükümetlerini ateşkesin sağlanması hususunda aktif rol almaya teşvik etmektedirler. Öte yandan ABD ve çeşitli Avrupa ülkelerinde İsrail'i ve Batılı hükümetlerin tutumlarını protesto eden çok sayıda gösterilerin organizasyonunda Kuveykırların aktif katılımları olduğu da gözlenmektedir.

Kuveykırların Barış Şahitlikleri ve savaş karşıtlığı söylemlerinin bir sonucu olarak sivil katılıma büyük önem verdikleri söylenebilir. Sivil katılımın birçok yolu ve aracı olduğunda kuşku yoktur. Sosyal hizmet ve gönüllülük faaliyetleri, barış savunuculuğu, afetzedelere yardım bunların başında gelir. Kuveykırların tüm bu alanlarda gösterdikleri sayısız faaliyet örneği bulunmaktadır. Nitekim, Kuveykırlar iki dünya savaşı sırasında ve sonrasında yaptıkları yardım çalışmaları nedeniyle Nobel Barış Ödülü'ne layık görülmüşlerdir.⁴⁰

Sivil katılım faaliyetleri bağlamında Kuveykırların İsrail-Filistin çatışmasına da özel bir ilgi gösterdikleri ve bu bağlamda birçok insani hizmetler sundukları görülmektedir. Üstelik bu ilgi oldukça eski bir tarihe kadar uzanmaktadır. Mesela Ramallah Kuveykırlar Okulu (Ramallah Friends School), Batı Şeria'daki iki kampüste ilk ve orta dereceli Filistinli öğrencilere eğitim vermektedir. Kuveykırlar 1869'da Ramallah'ta kızları da eğitim kapsamına almış ve okul ilk 1889'da 15 kızın ilk kaydıyla eğitime başlamıştır. 1901'de bir erkek okulu açılmış, 1902'den itibaren erkekler ve kızlar sınırlı bir şekilde birlikte eğitim görmüştür. Bu okul 1990'lardan itibaren tamamen karma eğitim veren sınıflar sunmaya başlamıştır. Bugün (7 Ekim 2023 öncesinde) Ramallah Kuveykırlar Okulu'nun 1.600 öğrencisi var(dı). İngiliz Kuveykırlar bir bütün olarak Gazze sakinlerine tıbbi yardım sağlamak için İsrail, Batı Şeria ve Gazze'deki diğer kuruluşlarla birlikte çalışmaktadırlar. İrlandalı Kuveykırlar da Batı Şeria ve Gazze'deki barış çalışanlarını mali olarak desteklemekte, ayrıca Ramallah Kuveykırlar Okulu'na da bağışta bulunmaktadırlar.⁴¹

Amerikalı bir Kuveykır örgütü olan *Amerikan Dostları Hizmet Komitesi* (The American Friends Service Committee - AFSC) ise Orta Doğu ve Kuzeydoğu Asya da dâhil olmak üzere

⁴⁰ Paul N. Anderson, "Quakers and the Nobel Peace Prize—Antecedents and Continuing Peace Work", (2022) :12, erişim: 26.01.2024,

https://www.academia.edu/67563228/Quakers_and_the_Nobel_Peace_Prize_Antecedents_and_Continuing_Peace_Work.

⁴¹ Sharlee DiMenichi, "Quakers React to Israel Defense Forces-Hamas War", erişim: 30.11.2023, <https://www.friendsjournal.org/quakers-react-to-israel-defense-forces-hamas-war/>.

dünyanın sorunlu bölgelerinde barış ve uzlaşma için çalışan uzun bir geçmişe sahiptir. Kuveykıların Orta Doğu'daki çalışmaları, Lübnan'da Kuveykır okulunun kurulduğu 1875 yılına kadar uzanır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde ve sırasında, Avrupadaki Kuveykılar Yahudilerin ve diğer zulüm gören azınlıkların Nazi yönetimi altındaki bölgelerden kaçmasına yardım etmişler ve 1949'da İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yüz binlerce mültecinin ve yerinden edilmiş kişinin yeniden yerleştirilmesinde büyük bir deneyim kazanmışlardı. Bu deneyimleri nedeniyle, Birleşmiş Milletler AFSC'den Gazze Şeridi'ne gelen Filistinli mülteciler için benzer yardım çalışmaları düzenlemesini talep etmiştir. 1950'ye gelindiğinde, AFSC personeli İsrail'de Filistin köylerinde ve ülke içinde yerinden edilmiş Filistinlilerle tarımsal kalkınma projeleri üzerinde çalışmaya başlamıştır.⁴²

Kuveykılar 7 Ekim 2023'ten beri devam eden İsrail-Filistin Savaşında ateşkes sağlanması için kendi hükümetlerine baskı da yapmaktadırlar. Bu bağlamda devlet başkanlarına yazılan mektuplar önemli çabalarından biridir ve Kanadalı Kuveykıların (Canadian Friends Service Committee) Başbakan Trudeau'ya yazdığı şu mektup oldukça çarpıcı bir örnektir:

Sayın Başbakan Trudeau,

Bu mektup aşağıda imzası bulunan kuruluşlar tarafından, Kanada hükümetinin İsrail-Filistin çatışmasına ilişkin 7 Ekim'den bu yana değişen tutumuna yönelik derin endişemizi ifade etmek için kaleme alınmıştır. Hükümetiniz, kalıcı ateşkes ve çatışmanın sona ermesi yönünde çağrıda bulunan Kanadalı seslerin çoğunluğunu göz ardı ederek İsrail hükümetinin tutumuna daha yakın bir duruş sergiledi. Bu değişim, Kanada'nın bölgede adil ve kalıcı bir barışa yönelik kararlılığı hakkında ciddi soruları gündeme getiriyor.

....

Kanada hükümetini derhal ve kalıcı bir ateşkes için baskı yapmaya, tüm çocukların, kadınların ve idari tutukluların serbest bırakılmasını savunmaya, Filistinlilerin kendi kaderini tayin hakkını desteklemeye, yasadışı işgale karşı çıkmaya, Gazze ablukasını sona erdirmeye ve uluslararası hukuka uygun, adil ve kalıcı bir barış için çalışmaya davet ediyorlar.

Sayın Başbakan, binlerce çocuk ölüyor. Etnik temizliğe, soykırımı tanık oluyoruz. Ailelerin tümüyle silinmesi, mültecilerin yeniden yerlerinden edilmesi ve hukukun ve merhametin tamamen terk edilmesi nedeniyle kalplerimiz kanıyor. Tarih, bugün sessiz kalanlara iyi davranmayacaktır. Şimdi harekete geçme zamanı.⁴³

Kanadalı Kuveykıların Başbakan Trudeau'ya yazdıkları bu açık mektup kuşkusuz soyut bir barış savunuculuğunun ötesinde ateşkesi ve barışı tesis için somut adımlar atılmasına dair siyasi ve sivil bir davettir. Kuveykılar bizzat kendileri somut adımlar da atmaktadırlar. Amerikalı Kuveykılar, örneğin AFSC, Aralık 2023 sonu itibarıyla hâlâ devam eden İsrail-Filistin Savaşı

⁴² AFRC responds to latest Israeli/Palestinian killings, (28 Mart 2002), erişim: 14.05.2024, <https://reliefweb.int/report/israel/afrc-responds-latest-israelipalestinian-killings>.

⁴³ "Canadian Friends Service Committee", erişim: 15.12.2023, <https://quakerservice.ca/news/joint-letter-calls-for-a-ceasefire-in-gaza/>.

sürecinin ilk altı ayında, yaşlılara, engellilere ve hassas durumdaki diğer kişilere öncelik vererek yerinden edilmiş 5 bin haneye temel yardım paketleri dağıtmayı hedeflediğini bildirmektedir. Bu yardım paketlerinde yiyecek, su, battaniye, hijyen kitleri ve özel ihtiyaçlara göre hazırlanmış diğer eşyaların yer alması öngörülmektedir. Ayrıca AFSC, ateşkes, erişim ve güvenli geçiş izni verdiğinde geniş barınak ihtiyaçlarını değerlendirip ele alacağını da bildirmektedir.⁴⁴ Benzer şekilde IQFA (Irish Quaker Faith in Action) adlı Kuveykır teşkilatı da İslami Yardım (Islamic Relief) teşkilatıyla birlikte 9 Mart 2024 Cumartesi günü Galway Şehrinde Gazze halkı için bir Sokak Yardımı düzenleyeceğini ilan etmiş ve Gazzelilere bağış yapmak isteyenler için IBAN numarasını paylaşmıştır.⁴⁵

Sonuç

Savaş karşıtlığı ve barış savunuculuğu Kuveykırların en belirgin söylem alanlarından biridir. Bu yüzden, istisnaî durumlar olmakla birlikte, tarihsel olarak Kuveykırlar bütün savaşların ve savaşmanın yanlış olduğuna inanan pasifistler olarak bilinirler.

Bu makalede güncel bir çatışma olan İsrail-Filistin savaşıyla ilgili olarak Kuveykırların nasıl bir tutum gösterdikleri incelenmiş ve çeşitli ülkelerdeki Kuveykırların belli aralıklarla yayınladıkları bildirimlerde kendi liderlerini ve dünya liderlerini derhal ateşkes sağlanması ve barışın tesisi için proaktif roller üstlenmeye davet ettikleri tespit edilmiştir. Ayrıca savaşın yarattığı yıkımlardan etkilenen bireylerin ve toplulukların yaralarını sarma yönünde çaba göstermeye özen gösterdikleri tespiti yapılmıştır. Kuveykırların geçmişi oldukça eski bir tarihe kadar uzanan sosyal hizmet ve gönüllülük faaliyetleri ve barış savunuculuğu gibi alanlarda gösterdikleri çok sayıda faaliyet örneklenmiştir. Kuveykırların bu tutum ve faaliyetleri onların “Barış Şahitliği” ve “savaş karşıtlığı” söylemlerinin bir sonucu olarak yorumlanmıştır.

Kuveykırlar İsrail-Filistin savaşları da dâhil olmak üzere birçok savaşta tarafsızlıklarını koruyarak insani yardım ve destekler sunmaya devam etmektedirler. Ancak özellikle Ortadoğu'daki yüzyılı aşkın varlıkları ve faaliyetlerinin bu bölgedeki sorunların çözümüne katkı sağlayıp sağlamadığı, konuyla ilgilenen araştırmacılar için daha derinlikli araştırma ve tartışmalar gerektiren bir ödev olarak durmaktadır. Ayrıca savaş karşıtı Yahudi toplulukları da dâhil olmak üzere, Batılı ülkelerde etkinlik gösteren Kuveykırlar haricindeki diğer dinî ve seküler toplulukların daha yakından incelenmeye değer oldukları da anlaşılmaktadır. İsrail-Filistin çatışmalarında bütün bu toplulukları birbirine yakınlaştıran ana unsurun salt inançlar ya da vicdani kaygılar mı olduğu, yoksa yeni dünya düzenine küresel bir tepki mi olduğu derinlikli araştırmalarla tartışılmayı gerektirmektedir. Son olarak bu tartışmalar Müslüman ülkelerdeki toplum tabanlı tepkilerin neden Batılı ülkelere nispeten daha cılız kaldığını da kapsmalıdır. Her hâlükârda bu makale, Kuveykırlar örneğine odaklanarak, doğrudan Batılı güçlerce inşa edilen

⁴⁴ AFSC's Gaza Emergency Relief, 28 Oct 2023), erişim: 30.12.2023, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/afscs-gaza-emergency-relief>.

⁴⁵ Quakers in Ireland, The Religious Society of Friends, IQFA Street Collection For Gaza – Galway, March 9 (March 8, 2024), erişim: 11.05.2024, <https://quakers-in-ireland.ie/2024/03/08/iqfa-street-collection-for-gaza-galway-march-9/>.

yeni dünya düzeninden rahatsız olma hususunda yalnız olmadığımızı, iş birliği geliştirebileceğimiz dinî/seküler topluluklar bulunduğuna dikkat çekmiş olmayı ummaktadır.

Kaynakça

- Anderson, Paul. N. "Quakers and the Nobel Peace Prize—Antecedents and Continuing Peace Work", (2022). Erişim: 26.01.2024, https://www.academia.edu/67563228/Quakers_and_the_Nobel_Peace_Prize_Antecedents_and_Continuing_Peace_Work.
- Cantor, Geoffrey. "The Bible, the Creation, and the Inward Light: Tensions within Quaker Science", University of Leeds, (2006): 1-18. Erişim: 25.10.2023, https://fundacionorotava.org/media/web/files/page147_10_ing_Cantor_QuakerScience.pdf.
- Collins, Peter Jeffrey. "On Resistance: The Case of 17th Century Quakers". *Durham Anthropology Journal* 16/2 (2009): 8-22.
- Dandelion, Pink. *The Quakers: A Very Short Introduction*. Oxford & New York: Oxford University Press, 2008.
- Davies, Adrian. *The Quakers in English Society 1655–1725*. New York: Oxford University Press, 2000.
- DiMenichi, Sharlee. "Quakers React to Israel Defense Forces– Hamas War". Erişim: 30.11.2023, <https://www.friendsjournal.org/quakers-react-to-israel-defense-forces-hamas-war/>.
- Ellis, George. *The Quakers: A Brief Introduction*. Cape Town, South Africa: 1980.
- Religious Society of Friends. "Faith and Practice". *The Book of Discipline of the New York Yearly Meeting of the Religious Society of Friends*, 2001.
- Religious Society of Friends. "Faith and Practice". *The Book of Discipline of the New York Yearly Meeting of the Religious Society of Friends*. 2012.
- Farrow, Jo. "Discernment in Quaker Tradition" *The Way* 64 (1989): 51-62. Erişim: 25.10.2023, <https://www.theway.org.uk/back/s064Farrow.pdf>.
- Grubb, Edward M. A. *Authority and The Light Within*, 2. bs., Londra: Clarke, 1909.
- Hamm, D. Thomas. *The Quakers in America*. New York, Chichester, West Sussex: Columbia University Press, 2003.
- Murray-Rust, David M. "Quakers in Brief" or "Quakerism Made Easy" (*An over-view of the Quaker movement from 1650 to 1990*). Merseyside, UK: Birkenhead Meeting, 1995.
- Palmer, Thompson. Vail. "Religiously-Based Pacifism", *Shrewsbury Lecture*, published by Manasquan and Shrewsbury Monthly Meetings of the Religious Society of Friends (1968), erişim: 25.10.2023, <https://shrewsburyquakers.org/article/shrewsbury-lectures>.
- Sibley, Mulford Quickert. "What Canst Thou Say? – Quakerism And Religious Authority". *Authority and Mysticism in Quaker and Buddhist Thought*, ed. Mulford Q. Sibley & Rhoda R. Gilman (2007), Quaker Universalist Fellowship (QUF) June 1998, republished electronically ©2007 by QUF. Erişim: 25.10.2023, www.quakeruniversalist.org.
- Smith, Monika. "The History & Origin of Quakers". Erişim: 25.11.2023, <https://www.quakersaustralia.info/sites/aym-members/files/pages/files/The%20History%20%26%20Origin%20of%20Quakers.pdf>.

- Steinbock, Daniel. *Making Silence Together: Collaboration in The Silent Gatherings of Quakers*. Doktora Tezi, Stanford: Unpublished Dissertation Submitted to the School of Education and the Committee on Graduate Studies of Stanford University, 2012.
- Van Der Sprenkel, Otto Berkelbach. *Friends and Other Faiths*. Canberra: The Ninth James Backhouse Lecture, 1973.

İnternet Kaynakları

- Canadian Friends Service Committee. Erişim: 15.12.2023, <https://quakerservice.ca/news/joint-letter-calls-for-a-ceasefire-in-gaza/>
- “Quakers in Britain”. Erişim: 25.11.2023, <https://www.quaker.org.uk/news-and-events/news/statement-on-israel-palestine>
- “Quakers in Britain”. Erişim: 25.11.2023, www.quaker.org.uk (Settlements-boycott-press-release-April-2011), <https://www.quaker.org.uk/documents/settlements-boycott-minute-february-2011>.
- “Quakers in Britain”. Erişim: 25.11.2023, www.quaker.org.uk (Yearly Meeting Gathering August 2014 Gaza statement), <https://www.quaker.org.uk/documents/yearly-meeting-gathering-august-2014-gaza-statement>.
- “Quakers in Britain”. Erişim: 25.11.2023, <https://www.quaker.org.uk/news-and-events/news/quakers-will-not-profit-from-the-occupation-of-palestine>.
- “Quaker organisations share vision for peace in Palestine and Israel”. Erişim: 11.05.2024, <https://www.qcea.org/a-different-future-is-possible-quaker-organisations-share-vision-for-peace-in-palestine-and-israel/>
- Quakers in Ireland, “The Religious Society of Friends, IQFA Street Collection For Gaza – Galway”, March 9 (March 8, 2024). Erişim: 11.05.2024, <https://quakers-in-ireland.ie/2024/03/08/iqfa-street-collection-for-gaza-galway-march-9/>.
- Quno. “Quaker United Nations Office”. Erişim: 25.11.2023, <https://quno.org/timeline/2023/10/quaker-organisations-call-ceasefire-and-humanitarian-protections-gaza>.
- “AFRC responds to latest Israeli/Palestinian killings (28 Mart 2002)”. Erişim: 14.05.2024, <https://reliefweb.int/report/israel/afrc-responds-latest-israelipalestinian-killings>.
- “AFSC’s Gaza Emergency Relief, 28 Oct 2023)”. Erişim: 30.12.2023, <https://reliefweb.int/report/occupied-palestinian-territory/afscs-gaza-emergency-relief>.